

“BOKDAN ET FILIIS SUIS”

Sărăcia documentelor a făcut ca o perioadă din istoria de început a Moldovei să fie incertă în ceea ce privește datarea evenimentelor și filiația voievozilor; este vorba de acea perioadă cuprinsă între domnia lui Bogdan I (1363-1365)¹ și cea a lui Petru I (1375-1391). Din această cauză, interpretarea evenimentelor și succesiunea la tronul Moldovei mai ridică încă semne de întrebare, și deși istoricii au “consumat multă cerneală în această direcție”, concluziile au rămas, și în prezent, de domeniul presupunerilor.

Principala problemă controversată care rămâne încă, sub semnul incertitudinii, este în legătură cu filiația Margaretei-Mușata. S-a crezut, la un moment dat, că Margareta-Mușata ar fi fost două persoane diferite, însă menționarea acestor două nume în două acte emise la un scurt interval de timp unul față de celălalt de către frații Petru I (1375-1391) și Roman I (1391-1394) a constituit principalul argument care a îndreptățit să se creadă că Margareta-Mușata este una și aceeași persoană, mama voievozilor Petru I și Roman I. În primul act, redactat în latină de către Petru I, la 1 mai 1384², apare menționată ca: ”doamna Mărgărita, mama noastră”. În al doilea act, redactat în slavonă de către Roman I, la data de 18 noiembrie 1392³, apare menționată ca “mamei noastre, cneaghina Mușata”.

Nu mai puțin controversată este și identitatea soțului Mușatei, tatăl voievozilor Petru I și Roman I. De acest personaj s-a ocupat, în mod deosebit, istoricul Șt. Gorovei, despre care credea la un moment dat, că: “e clar că avem de-a face cu un personaj inexistent ca atare, fabricat”⁴. Ulterior și-a schimbat părerea, ajungând la concluzia: “Cred azi că unul din fiii lui Bogdan I s-a numit Costea; el ar fi trebuit să fie soțul Margaretei-Mușata, tatăl fraților Petru I și Roman I”⁵.

Nici această concluzie nu depășește domeniul presupunerilor. Despre identitatea și proveniența Margaretei-Mușata istoricii au păreri diferite. Spre exemplificare, A. D. Xenopol credea că: “Moldovenii găsiră o viță de domn pentru scaunul Moldovei, de astă dată la frații lor din Muntenia de unde aduse dinastia Mușăteștilor”⁶.

Opusă acestei păreri este cea a lui Șt. Gorovei potrivit căreia: “termenul de Mușatin nu înseamnă decât al Mușatei”⁷. Același autor, referindu-se la un document mai vechi, arată că: “În letopiseșul anonim al Moldovei, Petru I este arătat ca fiu al Mușatei. S-a crezut, o vreme, că această formulă ar putea indica originea drepturilor domnești ale lui Petru. În acest caz,

1 Șt. Gorovei, *Întemeierea Moldovei. Probleme controversate*, Iași, 1997, p. 2.

2 *DRH, A, I*, p. 1, nr. 1.

3 *Ibidem*, p. 5, nr. 4.

4 Șt. Gorovei, *Mușatinii*, București, 1976, p. 29.

5 Idem, *Probleme controversate...*, p. 123.

6 A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, București, 1986, p. 124.

7 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 1976, p. 29.

Mușata ar fi trebuit să fie fiica lui Bogdan, or întreaga noastră istorie dovedește după cum am arătat, că în veacurile XIV-XVI drepturile la domnie nu s-au transmis niciodată prin femei⁸.

Istoricul C. Gane este de părere că: "... în 1373, voievodul Lațcu își dădu obștescul sfârșit fără a lăsa în urma-i alt moștenitor decât fiica sa, Anastasia. Obiceiurile de atunci nu îngăduiau ca o femeie să se urce pe tron, dar nici ca moștenirea acestuia să treacă în mâini străine, atât timp cât mai curge în vinele cuiva sângele foștilor stăpânitori", că, în aceste condiții "În anul 1375 Petru I, fiul Mușatei, s-a urcat pe scaunul Moldovei" și că "Vestita Mușată era nici mai mult nici mai puțin decât fata lui Bogdan, descălecătorul, soră cu Lațcu"⁹. La rândul său C. Cihodaru, a crezut, la un moment dat, că: "Mușata a fost cneaghină indigenă al cărei nume a fost tradus prin Margareta"¹⁰.

În ultimul său studiu, Șt. Gorovei ia în discuție, printre altele, și pe "Margareta-Mușata și legenda ei", arătând că: "Bogdan și fiii săi erau deja căsătoriți la vremea trecerii lor în Moldova (1363) ..., de unde rezultă că Mușata era o cneaghină maramureșeană aparținând, probabil, unei familii cneziale din acel colț de țară ori vreunei familii de nobili români din Transilvania propriu-zisă"¹¹.

Dacă admitem părerea lui C. Gane, potrivit căreia "Mușata era fata lui Bogdan", precum și cea a lui Șt. Gorovei, care-l desemnează pe Costea ca soț al Mușatei, putem admite, și pentru Costea, o origine asemănătoare cu a Mușatei, din "os domnesc", întrucât este greu de crezut că Bogdan I, voievod al Maramureșului, și-a căsătorit fiica (înainte de venirea lor în Moldova) cu un om de rând. Ceea ce ne împiedică să admitem că Mușata a fost fiica lui Bogdan, printre altele, este tocmai mențiunea din diploma regelui maghiar Ludovic I (1342-1382), din 2 februarie 1365 "Bokdan et filii suis", tradusă, în aparență fără nici o problemă, ca fiind "Bogdan și fiii săi", interpretată în sensul că Bogdan a avut mai mulți fiu, adică numai băieți. Astfel, C. Cihodaru spune: "el (Bogdan) avea, așa cum arată documentul, mai mulți fiu ... Ștefan, fiul lui Bogdan, care deținuse, pentru scurt interval de timp, domnia Moldovei, ... un fiu Lațcu, cunoscut pentru aplecarea lui spre catolicism ... și Giurgiu, fiu sau nepot al lui Bogdan"¹².

Mai recent, Șt. Gorovei spunea: "... în fond, documentul din 2 februarie 1365 arată că Bogdan avea cel puțin doi fiu (*Bogdan et suis filii*) ... unul a fost - o știm sigur - Lațcu Vodă, celălalt nu poate fi decât veriga de legătură, tatăl lui Petru I și al lui Roman I"¹³, verigă în care autorul îl vede, până la urmă, pe "Costea ... soțul Margaretei-Mușata"¹⁴. De fapt, mențiunea din diploma amintită nu spune altceva decât "Bogdan și fiii săi", nicidecum nu arată, în mod explicit, că Bogdan a avut mai mulți fiu și nici că avea cel puțin doi fiu. Aceasta este deducția autorilor, care, la prima vedere, pare a fi logică și de nezdruncinat.

Noi însă am văzut că în interpretarea acestei traduceri s-a strecurat o eroare. Eroare pe care toți autorii care s-au ocupat de această problemă au preluat-o mecanic, încă de la primul

8 *Ibidem*, p. 28-29.

9 C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. I, Iași, 1971, p. 10-12.

10 C. Cihodaru, *Observații cu privire la formarea statului feudal Moldova*, în *AILAI*, XVII, 1980, p. 135.

11 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 1997, p. 119.

12 C. Cihodaru, *op. cit.*, p. 133, 137.

13 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 1997, p. 110-111.

14 *Ibidem*, p. 123.

care a tradus această informație. Consultarea unui dicționar latin ne va lămuri că *filius* (*feilius*) = “fiu de orice vârstă”, care la început a însemnat ”prunc”, “copil de țâță”, iar la plural *filiis*, *filiu* înseamnă “copii de ambele părți (ambele sexe)”, “băieți și fete”, “descendenți”¹⁵. Același înțeles s-a păstrat și în limba română pentru „filiație” (fr., lat.) – “Raport de rudenie între copii și părinte, descendență”¹⁶.

În această situație ne gândim că poate, istoricii de azi își vor revizui părerile în legătură cu o posibilă filiație a Mușatei, ca fiică a lui Bogdan, chiar dacă există un punct de vedere care pledează astfel: “Elasticul sistem de succesiune ereditară - electiv permitea alegerea chiar a bastarzilor, dar niciodată a unui fiu de domniță, și că trebuie părăsită ideea că Doamna Mușata era fiica lui Bogdan”¹⁷.

După părerea noastră, dreptul la domnie care nu s-a transmis niciodată prin femei, trebuie văzut, mai degrabă, așa cum îl explica mai sus, istoricul C. Gane: “că nu era îngăduit ca o femeie să se urce pe tron”. Să ne gândim că aproape întotdeauna, și mai ales în cazuri deosebite, orice regulă are și câte o excepție.

Un fapt din acea perioadă a istoriei Moldovei, de la sfârșitul veacului al XIV-lea, căruia noi credem că i s-a acordat prea puțină atenție și asupra căruia vrem să ne oprim, este controversata domnie a lui Iurie Koriatovici. Acel Iurie (Jurg) pe care unii autori l-au „moldovenizat”, numindu-l Iuga I, pentru ca, mai târziu, să fie confundat cu Iuga al II-lea, cel de la 1400, confundat într-o singură persoană, sau a cărei domnie a fost socotită inexistentă. Asupra acestei domnii s-au pronunțat istorici de prestigiu, dintre care îi vom aminti pe următorii:

A. D. Xenopol: “Murind Lațcu, rămâne după el numai o fată, Anastasia, întrucât dinastia lui Bogdan se stinsese pe linie bărbătească, chiar în doua generație. Pe atunci era urmat principiul că nu putea fi dată domnia decât unei vițe de domn. Moldovenii, negăsind o asemenea viță în țara lor, chemară la ei un domn litvan ... acesta este Iuga Koriatovici (1374-1375) ... deși cronicarii nu cunosc doi Iuga și-l confundă în unul singur ... acești domni cu aceleași nume nu au fost una și aceeași persoană”¹⁸.

N. Iorga: “Jurg se așează domn în locul lui Lațcu care-și încheiase prin moarte naturală stăpânirea”¹⁹.

C. Gane: “Așadar, la moartea tatălui său, Anastasia (fiica lui Lațcu) trebuia măritată pe dată, pentru a da Moldovei un domn ... mama sa, doamna văduvă, ... își alesese ginerele, după credința ei ... creștin pravoslavnic ... și peți, ca să zicem așa, pentru fata ei, pe Iuga Coriatovici, fiul ducelui Lituaniei”²⁰.

C. Cihodaru a negat existența unei domnii a lui Iuga I, asimilându-l cu Iuga al II-lea: “într-adevăr (cneazul litvan) a murit în Moldova, chemat să sprijine pe un candidat la domnie, în anul 1401, și nu ca să fie domn”²¹.

15 Ioan Nădejde, *Dicționar Latin-Român*, ediția a –III-a, Iași, 1928, p. 257-258; G. Guțu, *Dicționar Latin-Român*, București, 1983, p. 479.

16 *Mic dicționar enciclopedic*, București, 1972, p. 365.

17 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 1997, p. 108.

18 A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 122.

19 N. Iorga, *Studii asupra Evului Mediu Românesc*, București, 1984, p. 109.

20 C. Gane, *op. cit.*, p. 10.

21 C. Cihodaru, *op. cit.*, p. 138.

Șt. Gorovei, în această privință, își păstrează opiniile exprimate mai întâi; într-un studiu mai vechi arată că “vechea cronică lituaniană ne informează că unul din ducii lituanieni ... anume Iurie Koriatovici a fost chemat de moldoveni să le fie domn, și apoi otrăvit (în altă variantă, omorât)”, văzând în această mențiune “o suzeranitate formală ... căci mențiunea cronicii lituaniene nu poate fi negată sau respinsă”²².

În amplul și documentatul studiu dedicat problemelor controversate ale istoriei întemeierii Moldovei, Șt. Gorovei se oprește și asupra controversatei domnii ale lui Iurie Koriatovici. Deși nu-i acordă prea mult spațiu în materialul publicat, își spune, totuși, punctul de vedere, considerându-l până la urmă, așa cum au făcut și alți istorici, “un dosar care nu se lasă închis”²³.

Autorul se apropie, totuși, cu prudență parcă, de părerea celor care-l socotesc pe Iurie Koriatovici un personaj real pe scena politică a Moldovei de sfârșit de veac XIV: “În ceea ce mă privește, cred că este vorba despre o regență sau de o coregență, sau de acceptarea unei suzeranități lituaniene la 1375, când Lațcu Vodă a murit fără urmași bărbătești, lăsând moștenitor pe Petru I, nepot de frate, în condițiile în care extinderea posesiunilor angevine amenința cu restaurarea suzeranității Coroanei Ungariei”²⁴.

Ce trebuie anume să înțelegem, în cazul de față, prin regență, nu se explică. O regență presupune “un organ colegial care exercită prerogativele monarhului lipsit de capacitatea de a governa”, incapacitate care poate fi cauzată ca urmare a unei vârste fragede a monarhului (minor), a unei cauze patologice, sau a vârstei înaintate, dublată de senilitate.

Se pune întrebarea, fiind vorba de regență, dacă la moartea lui Lațcu, succesorul lui - Petru I - s-a găsit într-una din astfel de situații. În lumina celor cunoscute până în prezent se poate spune un nu categoric. După cum arată și St. Gorovei: “Lațcu l-a lăsat moștenitor pe Petru I⁶, dar nu știm în ce împrejurări interne, acesta, în 1375, a luat domnia; nu se cunoaște, ci “putem doar bănuși că tânărul prinț, născut pe la 1350, așa cum rezultă din simple calcule genealogice și cronologice, a trăit la curte, deprinzând în cei opt ani ai domniei lui Lațcu câte ceva din secretele guvernării”²⁵.

Dacă așa s-au petrecut lucrurile în realitate, rezultă că în 1375 Petru I era în “floarea vârstei”, nefiind vorba de un monarh minor, ori de vreun defect fizic care să-l împiedice să domnească sau să i se instituie o regență.

Faptul că în 1375 el urcă pe tronul Moldovei și că în cursul celor 16 ani de domnie a înfăptuit atâtea lucruri, constituie cu prisosință, un argument în acest sens. Mai mult chiar, el a trăit la curtea voievodului Lațcu, ceea ce înseamnă că acesta l-a pregătit și desemnat ca succesori. Un argument în plus care presupune legitimitatea ocupării tronului de către Petru I, dacă așa a fost în realitate, este și, conform părerii istoricului Șt. Gorovei că “unul din fiii lui Bogdan I s-a numit Costea, el ar fi trebuit să fie soțul Margaretei-Mușata, tatăl fraților Petru I și Roman I. Aceasta mi se pare, în stadiul actual al informațiilor și al interpretărilor, singura concluzie acceptabilă”²⁶. Dacă așa se prezintă lucrurile, înseamnă că venirea la tronul

22 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 1976, p. 29-30.

23 Idem, *Probleme controversate...*, p. 169.

24 *Ibidem*, p. 136.

25 Idem, *Mușatinii*, p. 28.

26 Idem, *Probleme controversate...*, p. 123.

Moldovei a lui Petru I nu ar fi trebuit să fi întâmpinat nici o piedică majoră.

Ceea ce complică însă lucrurile și creează o stare de incertitudine este tocmai acea mențiune din vechea Cronică lituaniană care “nu poate fi negată sau respinsă”²⁷, potrivit căreia “Iurie Koriatovici a fost chemat de moldoveni să le fie domn”²⁸, mențiune care în nici un caz, nu a fost consemnată intenționat - ca să încurce opiniile istoricilor “viitorimii”. După cum s-a văzut, problema instituirii unei regențe nu-și găsește justificarea în cazul de față. De asemenea, argumentele invocate în favoarea unei suzeranități lituaniene, puse față în față cu mențiunea din cronică amintită, nu au tăria să o combată.

Dacă totuși se admite existența unei domnii efective, de scurtă durată, chiar și de o singură zi, evenimentul în sine contează, nu durata lui. Această situație capătă o importanță deosebită, prin aceea că într-un fel, poate constitui un indiciu în sensul explicării filiației Mușatei. Se pune întrebarea firească, de altfel: “Care este, de fapt, motivația potrivit căreia moldovenii au adus să le fie domn un prinț străin, când aveau deja în țară un tânăr prinț în jur de 25 de ani, pregătit de predecesorul său să-i urmeze la tron, și care se încadra perfect și în continuitatea dinastiei voievodului Bogdan I?”; deoarece Petru I, conform părerii lui Șt. Gorovei, era fiul lui Costea, care, la rândul său era fiul lui Bogdan.

În aparență totul pare a fi în regulă, mai ales dacă admitem părerea istoricului Șt. Gorovei potrivit căruia: “Elasticul sistem al succesiunii ereditaro-elective permitea alegerea chiar și a bastarzilor, dar niciodată a unui fiu de domniță”²⁹.

Probabil că moldovenii, o parte din ei, credincioși acestui principiu, nu l-au acceptat la început pe Petru I, fiindcă el era “fiul Mușatei”; atunci, probabil, “Iurie Koriatovici a fost luat de moldoveni să le fie domn”³⁰.

Cum se întâmplă de obicei, în asemenea situații, au existat atât adepți ai ideii aducerii unui domn străin, cât și cei care au rămas fideli voinței voievodului Lațcu, prin care era desemnat la domnie Petru I.

Și, așa cum rezultă din cronică, până la urmă au avut câștig de cauză adepții principiului succesiunii la tron pe linie paternă, cei care l-au adus ca domn pe Iurie Koriatovici. După un timp, însă, probabil domnia acestui voievod nu a fost la înălțimea așteptărilor și s-au ivit nemulțumiri în sânul boierilor moldoveni, din cauză că: “Iuga Koriatovici adusesse cu el din Litvania, mai mulți conaționali pe care îi pusese în dregătoriile țării ... Din aceasta s-ar explica ura boierilor contra lui, care îi împinge să pună capăt zilelor sale”³¹, vina căzând pe “... moldoveni ... deoarece la dâșii era născută nestatornicia și deasa schimbare a stăpânilor, l-au otrăvit ... și a fost înmormântat la Vaslui, o mănăstire zidită la o jumătate de zi de drum de Birlad”³².

Nu este exclus ca la săvârșirea acestui sfârșit tragic să-și fi avut partea ei de contribuție și “Doamna Moldovei - vestita Mușată”, despre care sunt indicii că, ulterior “a stat pe lângă

27 Idem, *Mușatinii*, p. 30.

28 *Ibidem*.

29 Idem, *Probleme controversate...*, p. 108.

30 *Ibidem*, p. 136.

31 A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 123.

32 *Ibidem*, p. 136.

tronul celor doi fi ai ei, Petru și Roman, așa că era figura proeminentă a familiei”³³.

Se poate trage concluzia că moldovenii n-au adus domn pe Iurie Koriatovici de dragul schimbării și nici nu l-au ucis din același considerent; aici a avut loc un conflict de interese care a pus în joc, pe de o parte, principiul succesiunii la tron pe linie maternă și, pe de altă parte, lezarea și pierderea demnităților boierilor autohtoni. În cele din urmă boierii moldoveni, care, printre altele, aveau și prerogativa desemnării ereditare–elective a domnului, fiind și la ei “innăscută nestatornicia”, au considerat, probabil și pe bună dreptate, că este mai înțelept, pe de o parte, pentru ei să-și păstreze privilegiile, și pe de altă parte, pentru țară, să mențină continuitatea dinastiei lui Bogdan, decât să rămână fideli unui principiu care, în acea situație, se dovedea a fi păgubos. Astfel că, până la urmă, au admis, probabil, ca domn pe Petru I “fiul Mușatei”, un “fiu de domniță”.

Așa se pare că stau lucrurile, numai că în legătură cu domnia lui Iurie Koriatovici, există și o altă părere, cea a istoricului V. Spinei: “Potrivit letopisețelor ruso-lituaniene, românii l-au ales voievod pe Iurie Koriatovici, ca mai târziu să-l otrăvească” și “În pofida suspiciunilor manifestate de unii istorici nu sunt motive ca pasajul unde se relatează aceste evenimente să fie etichetat drept o interpolare târzie” și că “există temeiuuri care să admită că el nu a ajuns să guverneze asupra Moldovei întregi, ci numai în regiunile ei din sud-est”³⁴, părere care pare a fi întărită, dacă admitem “eventualitatea ca locul de veci a principelui lituanian să se fi aflat la Vaslui”³⁵. Există și un document datat 1374, atribuit cneazului litvan Iurg Koriatovici, publicat de B. P. Hașdeu³⁶ ca fiind emis la Bîrlad, act care l-a făcut pe A. D. Xenopol să creadă că Iurg Koriatovici “se afla sau poate chiar ședea la Bîrlad”³⁷. S-a dovedit, însă, că acest act nu este decât un “fals patriotic”³⁸, atribuit lui B. P. Hașdeu.

Lui Iurie Koriatovici îi este pusă în discuție și atribuirea unei monede “presupusă moldovenească, aflată în colecția dr. Ignás Dobóczy la Muzeul Național din Budapesta și care a suscitat multe discuții și interpretări”³⁹. Imaginea acestei monede o găsim publicată într-un desen a cărui fidelitate este discutabilă; ea prezintă și un grad sporit de dificultate în ceea ce privește atribuirea ei, datorită faptului că, din lectura legendelor prezente pe această monedă, așa cum apare ea redată în publicația amintită, nu rezultă nici numele lui Iurie Koriatovici și nici cel al Moldovei. În schimb, reprezentările heraldice par a fi mai explicite astfel: pe avers (pl. I fig. 1a) apare un cal și călăreț spre stânga, în aceeași atitudine pe care o găsim și pe monedele lituaniene, reprezentare care ar putea foarte bine să fie pusă în legătură cu “fiul ducelui Lituaniei care a murit în Moldova”; pe revers (pl. I fig. 1b), se reprezintă un scut triunghiular, în formă de inimă “despicat”. Primul cartier al scutului este fasciat, iar în al doilea cartier sunt prezente un număr de șapte flori de crin “deasupra scutului și în părți câte

33 Șt. Gorovei, *op. cit.*, 197, p. 108.

34 V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, ediția a II-a, Chișinău, 1994, p. 381.

35 *Ibidem*.

36 DRH, A, I, Documente false, p. 416-417, nr. I, 1374 (6882), iunie, Bîrlad.

37 A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 123.

38 P. P. Panaitescu, *Diploma bărlădeană din 1134 și brisovul lui Iurg Koriatovici din 1374, Falsurile patriotice ale lui B.P. Hașdeu*, în RIR, II, 1932, p. 51-57.

39 G. Buzdugan, O. Luchian, C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, p. 57.

o floare de crin degenerată (steluțe ?)⁴⁰. Acest scut este identic cu scutul prezent pe reversul primelor monede emise în Moldova în vremea domniei lui Petru I Mușat (pl. I fig. 2b), scut care la vremea aceea, reprezenta stema Moldovei⁴¹.

În consecință, se poate admite că atât moneda presupusă ca fiind emisă de Iurie Koriatovici, cât și primele monede moldovenești emise de Petru I Mușat au pe revers un element comun, de mare importanță pentru tema pusă în discuție, și anume stema Moldovei: scutul cu fascii și flori de crin; ceea ce le deosebește este tocmai elementul care se referă la persoana emitențului, respectiv călărețul lituanian, pe moneda presupusă a fi emisă de Iurie Koriatovici (pl. I fig. 1a) și capul de bour, pentru monedele lui Petru I (pl. I fig. 2a), mobile heraldice care desemnează dinastia cărora le aparține fiecare. Prezența scutului cu fascii și flori de crin de pe ambele monede se referă, după toate probabilitățile, la același teritoriu -Moldova- caz în care, dacă admitem că moneda aparține lui Iurie Koriatovici, poate fi pusă sub semnul întrebării părerea potrivit căreia Iurie Koriatovici, nu a ajuns să guverneze asupra Moldovei întregi, ci numai în regiunile ei de sud-est.

Se poate spune deci, că Iurie Koriatovici a fost totuși un personaj real pe scena politică a Moldovei la sfârșit de veac XIV, chiar dacă a avut o scurtă domnie, el ar trebui să-și găsească locul în cronologia voievozilor moldoveni. Teritoriul însă, asupra căruia și-a exercitat domnia rămâne în continuare o problemă controversată care-și așteaptă rezolvarea. După părerea noastră, putem admite posibilitatea ca moneda pusă în discuție ca „presupusă moldovenească” să-i aparțină.

În incertitudine rămâne încă și filiația Margaretei-Mușata, mama voievozilor Petru I și Roman I, soția lui Costea, formă sub care a „întregit” familia, Ștefan Gorovei⁴².

Filiația lui Costea, ca descendent direct a lui Bogdan I, pare mai greu de acceptat, și înclinăm să credem că au dreptate acei istorici care o consideră pe Margareta- Mușata ca fiică a lui Bogdan I: argumentul principal ni se pare a fi denumirea dinastiei „Mușatinilor” care a fost dată după numele ei.

În această situație, ordinea lucrurilor stabilită nu se schimbă prea mult: Margareta-Mușata poate fi socotită în continuare soția lui Costea, dar ea poate, foarte bine, să-și găsească locul între „fiii lui Bogdan”, deci și în cazul în care Bogdan a venit din Maramureș numai cu feciorul său Lațcu, și fiica sa, Mușata. Acest lucru nu contrazice cu nimic mențiunea de pe diploma din 2 feb. 1365 „Bokdan et filiis suis”.

40 *Ibidem*, nr. 350a.

41 Ti. Bița, *Când a devenit capul de bour stemă a Moldovei*, în *ArhMold*, XX, 1999, p. 187-202.

42 Șt. Gorovei, *op. cit.*, p. 123.

“BOKDAN ET FILIIS SUIS”

Resumé

L'un des problèmes les plus controversés de l'histoire de la Moldavie de la deuxième moitié du XIVe siècle, c'est la filiation de Marguerite (Margareta) Mușata. Plusieurs avis ont été donnés concernant ce problème. L'un d'eux fait de Margareta Mușata la fille de Bogdan I (1363-1365). Récemment, l'historien Ștefan Gorovei fait la supposition comme quoi elle serait la femme de Costea, le fils de Bogdan I. Il paraît que l'argument essentiel qui a été pris en compte pour aboutir à une conclusion pareille, c'est le diplôme du roi magyar Louis I (1342-1382), du 2 février 1365, lequel fait référence à la fixation de Bogdan I en Moldavie, venant du Maramureș, et où apparaît, en latin, la mention «Bokdan et filiis suis», traduite en roumain par «Bogdan și fiii săi» (Bogdan et ses fils) et interprétée en ce sens que Bogdan serait venu en Moldavie accompagné d'au moins deux fils. Le premier, on le sait déjà, a été le prince Lațcu (1367-1375), qui a suivi au trône à son père, Bogdan I, tandis que le deuxième n'a pas été identifié avec certitude. Ștefan Gorovei voit en celui-ci Costea, le mari de Mușata, la mère des princes Petru I (1375-1391) et Roman I (1391-1394). D'après notre opinion, la traduction du mot latin «filius» signifie «fils/fille de tout âge», «descendant», cas où la mention reste valable, même si Bogdan I est venu en Moldavie accompagné de son fils, Lațcu, et de sa fille, Margareta Mușata.

On connaît qu'en Moldavie des XIVe et XVe siècles, autant que l'on sache jusqu'à présent, la succession au trône ne s'est jamais faite par des femmes. Conformément à ce principe, après la mort de Lațcu, qui n'a eu qu'une seule fille, Anastasia, le trône de la Moldavie aurait dû être occupé, sans nul problème, par l'un des deux fils de Costea, Petru et Roman, vu que Costea est pris pour un fils de Bogdan I. Seulement qu'il n'en fut pas ainsi, car, à la mort de Lațcu, le prince lituanien Iurii Koriatovici a été prié par les Moldaves d'être leur prince, après quoi il a été tué. Ce ne fut qu'après cet épisode que Petru I est devenu prince de la Moldavie. On a attribué, à un moment donné, au même Koriatovici, un document émis à Bârlad, document qui s'est montré être un faux. On met, aussi, sur son compte, une pièce de monnaie qu'il aurait émise à l'époque où il était prince de la Moldavie (voir les illustrations). Cette pièce de monnaie a, sur son verso, les mêmes armoiries: l'écu à faisceaux et fleurs de lys, identiques avec celles se trouvant sur les pièces de monnaie de Petru I Mușat – armoiries qui, à cette époque-là, témoignaient de la Moldavie. Si l'on admet que la pièce de monnaie mise en discussion appartient à Koriatovici et qu'elle représente les armoiries de la Moldavie, cela pourrait devenir un argument en faveur duquel les deux pièces de monnaie renvoient au même territoire et mettent en doute l'avis d'après lequel Iurii Koriatovici aurait régné au sud-est de la Moldavie seulement.

La question qui se pose est pourquoi les Moldaves ont été obligés de faire venir un prince étranger, lorsque, en Moldavie, Petru I existait déjà. Notre opinion est que cela a été possible seulement à cause de cette clause-là qui n'admettait pas la succession au trône par filiation maternelle: ainsi peut-on supposer que Margareta Mușata a été, en fait, la fille de Bogdan – Costea étant, probablement son mari – et que l'avènement au trône de Petru I a été, pourtant, une exception admise par les boyards qui jouissaient des prérogatives des élections héréditaires: donc, ceux-là ont admis, en fin de compte, comme prince Petru I, qui lui aussi, était «de souche princière», et ont assuré, ainsi, la continuité de la dynastie, celle des Mușatini (ainsi qu'elle allait se nommer, par la suite).